

Mikor Pesten kifütyülték Vieuxtemps urát

A pesti magyar színház, ahol Vieuxtemps sikert aratott

Galli Curci bukása után érdemes feleleveníteni egy régi pesti zenei botrány történetét, mely *Vieuxtemps* nevéhez fűződik. Persze ennek a skandalumnak egészen más okai voltak. *Vieuxtemps* akkor tudásának tetőfokán állott, tehát nem a közönség kritikai elégedetlensége pattantotta ki a tüntetést, hanem olyan motívumok, amelyek logikus következményei voltak a nemzeti öntudatra ébredés korszakának és annak a lelkiállapotnak, amelyben akkor Pest hazafias érzelmű magyar lakosága élt.

Vieuxtemps 1843 január 23-án lépett fel először Pesten a Nemzeti Színház színpadán és „geniális szerzeményeinek remek előadásával méltó csodálatra ragadta a szépszámú közönséget”. A kor zenei kritikusa azt is megjegyzi még, hogy „ezen magas műélvezetet, úgy hisszük egy sem fogja elmulasztani, ki birtokában van a szép érzelmeknek”. A mai kritikus már valószínűleg nem a „szép érzelmek” birtokától tenné függővé a műélvezetet, hanem sokkal inkább a pénztől, amely nemcsak ma, a Galli Curci esetében játszott fontos szerepet, hanem ügylátszik *Vieuxtemps* korában is, mert a „bemeneti árt” bizony fel-emelték akkor is és akkor is hallatszottak olyan hangok, mint ma, hogy a műélvezet megszerzésének megváltási ára bizony jóval több annál, mint amennyit a pesti közönség elviselni és megfizetni képes.

Vieuxtemps második és harmadik pesti hangversenyén — mert négy hangverseny adására vállalkozott Bartayval, a Nemzeti Színház igazgatójával kötött szerződésében — magyar változatokat és népies zeneműveket is játszott és „magas művészi géniuszával csodálatosan jól fogá fel zenénk nemzeti jellegét és előadása is különös büvérővel birt; közönségünk nem mulasztá el a jótapintatú művészt a legnagyobb mértékben méltányolni”.

Eddig tehát minden rendben ment volna. 1843 február 19-én azonban nyílt levél jelenik meg a pesti lapok hasábjain *Eötvös* József báró aláírásával, aki nyilvánosságra hozza *Vieuxtempst*nak hozzáintézett panaszos levelét. Ebben a magánlevélben tanácsot kér a francia művész a Kärthausi írójától arra nézve, miképpen védekezék a pletykák ellen, amelyek őt becsületében támadják s amelyek szerint nincs joga a pesti német színházban fellépni, mert a Nemzeti Színházzal kötött szerződése eltiltja ettől.

1843 február 23-án megjelenik a Nemzeti Színház igazgatójának, *Bartay* Endrének nyilatkozata, aki lényegében igazolja *Vieuxtempst* állítását, ha sajnálja is egyébként, hogy

a szerződésileg lekötött négy előadás után továbbiakra már nem tudta *Vieuxtempst*ot lekötöni magához s kénytelen volt a valószínűleg előnyösebb ajánlatot tevő német színház számára átengedni őt.

Ugyanazon a napon *Vieuxtempst* közlése a szerződést is, mely közte és *Bartay* közt létrejött. S ebből az alkalomból esodálkozását fejezi ki azon, mért rosszalja a közönség az ő szereplését a német színpadon, mikor ezt sohasem róta fel a magyar származású *Liszt* Ferencnek.

Eddig azonban csak a nyilatkozatok ártatlan háborúja szórakoztatta a közönséget. Az 1843 március 9-én megjelent pesti lapokból már sokkal komolyabb és súlyosabb eseményekről is tudomást veszünk. *Vieuxtempst* február 27-én az ellene irányuló tüntetés következtében nem tarthatta meg hangversenyét a német színházban.

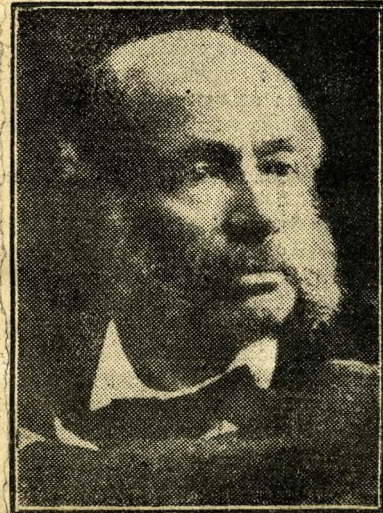
A művész nemes francia gesztussal éppen hangversenyt készült adni a vakok javára. S minthogy a közbejött botrány a hangverseny megtartásában megakadályozta, távozása előtt utolsó pesti jövedelmének ráeső részét, 650 váltó forintot a vakok számára ajándékozott, hogy ezek a hangverseny elmaradása folytán kárt ne szenvedjenek. A Nemzeti Színház színpadán adott utolsó hangversenyének 200 pengő forintot kitevő jövedelmét pedig a nemzeti konzervatórium alapítókének gyarapítására ajánlotta fel.

Ugyanezen a napon a Budapestről távozó művészt egy jelzéstelen cikk búcsúztatja, amely minden valószínűség szerint *Kossuth Lajos tollából* ered. Az érdekes cikk, mely a botrány egész krónikáját hitelesen és hűen foglalja össze, teljes terjedelmében így hangzik:

Vieuxtempst Henrik ezennel forró köszönetet mond a halás közönségnek az iránta mutatott részvétért és azon szíves felszólításért, miszerint még továbbra is Pesten maradván, — egy magasrangú nők társulatától rendezendő — magánhangversenyben lépne fel; s egyszersmind legmélyebb sajnálattal nyilvánítja, hogy az általánosán ismert körülmények miatt, melyeknek változtatása nem tőle függ, az őt annyira megtisztelő ajánlatot el nem fogadhatja.

Vieuxtempst Henrik úr, amint halljuk, ezen értesítmény szétküldése után immár el is utazott. Vidéki olvasóinkat ugyan, azt hisszük, igen kevésbé fogja érdekelné az, ami fővárosi közönségünket lázas gyulladásba hozta; azonban, hogy a lapjainkban is előfordult *Vieuxtempst*—*Bartay*-féle replikákat megérthessék,

a dolgot röviden ime elmondjuk: *Vieuxtempst* úr *Bartay* úrral, a Nemzeti Színház igazgatójával szerződést kötött ezen színházban adandó négy hangverseny iránt esténként legalább 300 pengő fofinért. Értekezés közben *V. úr* nyilatkozta, hogy négy hangversenynél többre nem szerződhetik, mert február 16-án tül Pesten nem mulathat. *Bartay* úr tehát önyi betűkkel hirdette, hogy *V. úr* ezúttal Pesten más helyen nem fog fellépni, mint a magyar színházban. Ezt *B. úr* teljes jogszerűséggel cselekedhette, mert az említettek szerint hinnie kellett, hogy *V. úrnak* ezúttal Pesten máshelyütt hangversenyt adni ideje teljességgel nincs. De jogszerűt is lehet rosszul tenni és *B. úr* rosszul cselekedett, hogy ily híresztelést csalhangul használt a közönséget beédesgetni; — mi legalább, ha a Nemzeti Színház igazgatója volnánk, ily fogásokkal élni restelnénk. De nem is óvatosan cselekedett, mert szerződésében a másutt fel nem lépés kötelezve csakugyan nem volt; és *B. úr* nem vette tekintetbe, hogy *V. úr* körülményei megváltozhatnak, s hogy a korunkban egész a kországig bálványozott hang és hangművészet széles e világon mindenütt pénzkereső mesterség. *V. úr* körülményei megváltoztak és ő tovább maradhatott Pesten, mint gondolá. Tovább maradván, a német színházban is haladni akaró húrjainak csodabájos hangjait és *V. úr* őzt teljes joggal, tökéletes jogszerűséggel cselekedheté. De mégis hibásan cselekvék, mert *B. úr* hírdetése tudomására jött, s ez ellen nyilván fel nem szólalt, s mert azon este, ha tovább marad Pesten, hangversenyének folytatása iránt *B. úr* neki igen elfogadható ajánlatokat tett, melyeket el nem fogadta. *V. úrnak* természetesen teljes joga volt.

Vieuxtemps

És hírlelké a városban, hogy *V. urát*, ha fellép a német színházban, kifütyülték, — mi pedig azt hittük, hogy *V. úr* akármeddig is jogszerűen hegedülhetvén a német színházban, a német közönség azon néhány garázda embert, ki őt ártatlan elvezetésében haborítani merné, nem fogja engedni magán pöcközni. És folyták a *V. kontra B.* replikák a hirlapokban. *Vieuxtempst* időközben megegyeszer fellépett a Nemzeti Színházban a konzervatórium javára. De a garázdákat ez, mit ők alamizsnának neveztek (ámbar maguk azon intézetre alamizsnát sohasem adtak), ki nem engedték. Végül *Vieuxtempst* fellépett a német színházban és tapsözönnel fogadtatott, lecsilapulván a taps, néhány éles fütyű hallatá magát és *Vieuxtempst* úr a színről eltávozott és a légzajosabb kihívás sem volt képes őt visszavezetni. És lön nagy botrányos színházi botrány, melyet, hogy megtörtént, nem lehet eléggé sajnálni. A dolog ennyiből áll. A kifütyülés nyomorult, garázda, piszkos tett volt, melyet minden művelt embernek kárhoznati kell; de amely igaz, hogy néhány garázda pajkos fütyűs nem a magyar nemzet; éppoly bizonyos, hogy 10—12 színházi fütyű a magyar nemzetnek sem híré, sem nevé nem képes bemoeskolni.

Ilyen gyászos akkorddal végződött *Vieuxtempst* látogatása Pesten 1843 elején. S csak azért, mert a jeles művész a Nemzeti Színházban adott hangversenyei után a német színház színpadán is fellépni merészkedett. *A. Bartay* nyilatkozata által is tüzelt hősfak nemzeti sérelmet kovácsoltak az esetből. Sajnálatos tévedés volt, amelyet fentidézett cikkének végén még *Kossuth* is parirozni igyekezett.

Vieuxtempst nem haragudott meg a pestiekre.

i. e.

A pesti német színház, ahol pár nappal később kifütyülték

minden reggel
olvasa el a
B.H.-t